

БІЛОЗУБКА БІЛОЧЕРЕВА (*CROCIDURA LEUCODON*, HERMANN, 1780) ЯК ПЕРЕДСТАВНИК КОМАХОЇДНИХ ССАВЦІВ (*MAMMALIA*, *INSECTIVORA*) У ФАУНІ ЗАКАРПАТТЯ

Куруц Н.В.

ДВНЗ «Ужгородський національний університет», біологічний факультет
вул. А. Волошина, 32, м. Ужгород, Закарпатська область, Україна

Закарпаття характеризується цікавими природними умовами, де у різних ландшафтно-географічних зонах, серед різноманітної фауни водяться й комахоїдні ссавці. Комахоїдні ссавці Закарпаття здавна привертали до себе увагу вчених, оскільки характеризуються широким ареалом поширення, коротким життєвим циклом і високим енергетичним обміном.

Однак ряд питань, що стосуються видового складу, морфо-біологічних особливостей, екологічної та географічної специфіки, деяких комахоїдних ссавців Закарпаття, залишились вивченими ще не достатньо, хоча вони є важливими компонентами біоценозів та відіграють вагомий роль, зокрема це і білозубка білочерева – *Crocidura leucodon* Hermann, 1780 як представник ряду.

Матеріалом для роботи послужили власні збори та опрацьовані фондові колекції музеїв. Методи: теоретичні, емпіричні, математично-статистичні.

З метою аналізу морфологічних та краніометричних відмінностей, нами використані такі ознаки: 1) довжина тіла; 2) довжина хвоста; 3) довжина задньої ступні; 4) конділобазальна довжина черепа; 5) ширина черепа; 6) висота черепа; 7) довжина верхнього ряду зубів; 8) довжина нижнього ряду зубів.

Представники білозубки білочеревої в фауні Закарпаття характеризуються такими розмірами: довжина – тіла $74,6 \pm 1,08$ мм, хвоста – $30,8 \pm 0,72$ мм, задньої ступні – $11,2 \pm 0,29$ мм; конділобазальна довжина черепа – $17,6 \pm 0,51$ мм; ширина черепа – $8,2 \pm 0,35$; висота черепа – $5,0 \pm 0,06$; довжина верхнього ряду зубів – $8,2 \pm 0,19$; довжина нижнього ряду зубів – $7,4 \pm 0,23$. Череп видовжений, в носовому відділі трохи загострений, витягнутий у хоботок. Такі ознаки як структурні особливості черепа, довжина хвоста, своєрідне двокольорове забарвлення тіла

(спина блідо-руда, черево чисто білого кольору), більша частина верхньої сторони ступні задніх кінцівок біла говорить про те, що білозубка білочерева є особливим видом серед комахоїдних ссавців Закарпаття. Порівняння популяцій білозубки білочеревої Закарпаття і Прикарпаття показує, що між ними є статистично достовірні відмінності, однак вираженої закономірності в їхніх змінах немає.

Порівняння основних розмірів тіла та черепа білозубки білочеревої, здобутих нами на Закарпатті, дає підстави вважати, що у фауні Закарпаття водиться номінальна форма білозубки білочеревої – підвид *Crocidura leucodon leucodon* Hermann, 1780.

На Закарпатті поширення її зв'язано з городами, садами, дворами. Визначено, що зустрічається також на сільськогосподарських угіддях та прибудинкових територіях і в гірських лісах. Активна білозубка білочерева упродовж року, в зимову сплячку не впадає. Активність в основному нічна, зокрема в сутінках і вночі, хоча іноді можна побачити її і в день, нами відмічено низький рівень активності в зимовий період. Цілодобовий ритм активності з короткими інтервалами відпочинку, зумовлений високим обміном речовин, великою нормою вживання їжі, швидким її перетравленням, короткою тривалістю голодування. Статеве дозрівання білозубки білочеревої настає в 2-3 місяці від народження. В умовах регіону дослідження, визначено, що розмноження починається в середині березня і триває до кінця жовтня і залежить від висотної зональності та періоду настання весни і похолодання осінню. Гніздо самка будує з листя, трави, моху, використовуючи при цьому гнилі пні, стовбури дерев. За період розмноження буває 2-3 приплоди. У приплоді буває 4-10 малят, які народжуються голими, сліпими але розвиваються дуже швидко. Линька спостерігається у серпні-жовтні. Встановлено, що живиться білозубка білочерева в основному безхребетними, з яких переважають комахи та їх личинки. Активно поїдає гусениць, представників прямокрилих, перетинчастокрилих, павукоподібних, личинок жуків, черв'їв, слимаків, знищує малят гризунів. Споживає рослинну їжу (насіння злаків), ягоди тоді, коли не вистачає тваринної. Маса корму, з'їденого за добу, перевищує вагу самої білозубки. Білозубку білочереву слід віднести до корисних для сільського і лісового господарства тварин.

Вид білозубка білочерева (*Crocidura leucodon*, Hermann, 1780) є досить рідкісний і корисний представник комахоїдних ссавців (*Mammalia*, *Insectivora*) у фауні Закарпаття. У 2009 році вид був внесений до Червоної книги України й потребує охорони.